

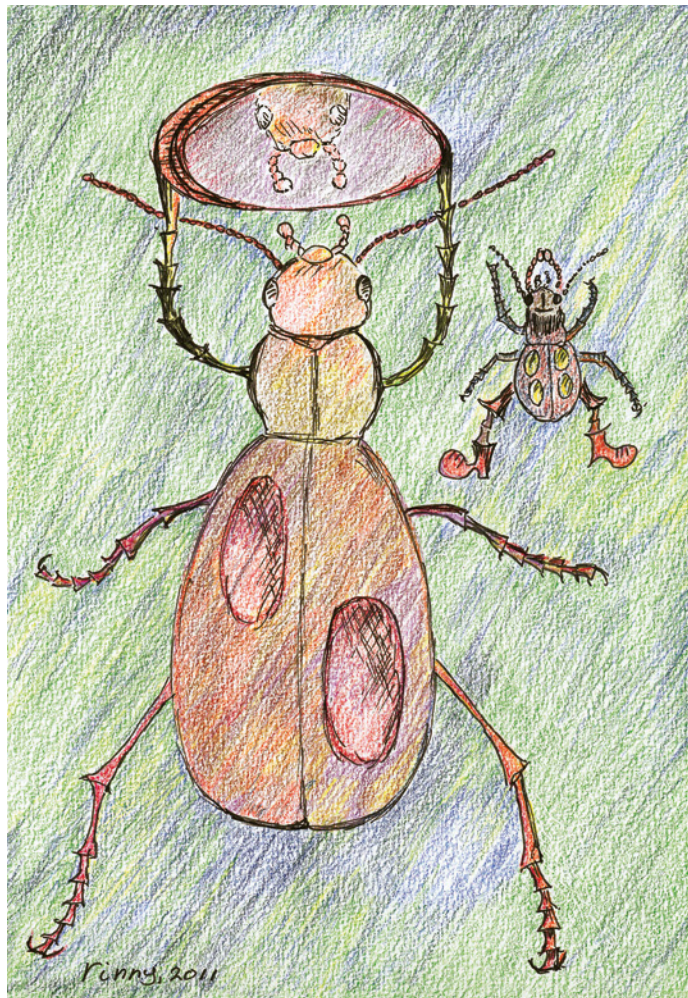
Column

Rinny E. Kooi

Wat is de allerlangste Nederlandse soortnaam voor een insect?

Stel, u wandelt op een mooie zomerse dag in een heel waardevol natuurgebied. U ziet daar bijzondere insecten en schrijft daarover in het plaatselijke sufferdje. U roept de lezers op om dit gebied ook te bezoeken. Uiteraard noemt u de soorten die u hebt gezien: de purperstreeparemoervlinder, de bloemspartelkever, de veenbesparemoervlinder, de gebandeerde rolklavermineermot, de langsteelgraafwesp, de brede geelgerande waterroofkever, en tot slot de zuidelijke meidoorn- en de zuidelijke sleedoornmineermot. Een redactielid van dit sufferdje blijkt zelf entomoloog te zijn. Hij kent al deze soorten en vraagt vervolgens in het redactioneel commentaar of andere lezers de schijnboktor, de schijnspintmot, het schijnhaantje, de schijnknipitor, de schijnsnoerhalskever en de schijnspiegelkever niet tegen zijn gekomen, en of zij gezien hebben dat de roodwangbromvlieg soms op het schild zit van de roodwangschildpad, die zich door de zon laat opwarmen. Al deze insecten leven in Nederland en worden genoemd in de diverse publicaties van NCB-Naturalis en EIS-Nederland, o.a. in het boek 'De Nederlandse biodiversiteit' dat in het najaar van 2010 is uitgekomen. Die insecten zullen beslist niet allemaal in hetzelfde gebied voorkomen, maar een kenner die goed zoekt zal veel insecten met dergelijke namen kunnen vinden. Hun namen zijn natuurlijk net zo prachtig als hun uiterlijk.

... wat moet ik mij bij een viervlekdwergloper of tweevlekspiegelloopkever voorstellen ...

Tekening: Rinny E. Kooi

Waarom verzin ik dit verhaal? In Entomologische Berichten van augustus 2010 presenteren Ron Felix en zijn medeauteurs een eenduidige Nederlandse benaming voor elke in Nederland en/of België levende loopkever. Insecten worden steeds vaker betrokken bij het formuleren van natuur- en landschapsbeleid en bij de monitoring van het beheer. Voor beleidsmakers zijn aansprekende Nederlandse soortnamen natuurlijk belangrijker dan voor wetenschappers. Met veel genoegen heb ik al die soortnamen gelezen. Soms zijn ze lastig lang en ze prikkelen mijn fantasie: wat moet ik mij bij een viervlekdwergloper voorstellen of bij een tweevlekspiegelloopkever?

Voor een buitenstaander lijkt het gemakkelijk om die Nederlandse namen te verzinnen, maar dat is beslist niet het geval. In 2009 werd op de najaarsbijeenkomst van de Sektie Everts een 'kandidaatlijst Nederlandse namen voor loopkevers' aangekondigd. In deze lijst, die ook via de website van de Nederlandse Entomologische Vereniging te vinden is wordt geschreven over de problemen die zich voordoen bij het geven van namen. Er zijn daarvoor criteria geformuleerd. Volgens één criterium moeten de namen zo kort mogelijk zijn. Dat is kennelijk niet eenvoudig. Het lukt absoluut niet om aan alle 406 loopkevers (uit 92 genera) een korte naam te

geven. De meeste namen hebben meer dan tien letters. De prijswinnaar, de loopkever met de kortste Nederlandse naam maanvlek (8 letters) is *Callistus lunatus*. De tweede plaats (9 letters) moet worden gedeeld. Die is voor *Laemostenus terricola* (aardloper) en *Masoreus wetterhallii* (duinloper). De derde plaats is voor *Omophron limbatus* (kogelloper). Deze vier soorten komen uit genera met slechts één soort in de lijst. Daarna wordt het lastiger. Er zijn twaalf soorten met een naam die elf letters heeft. Geen van deze soorten behoort tot het genus *Bembidion* dat de meeste soorten (59) in de lijst heeft. Kennelijk speelt de rijkdom aan soorten per genus een rol voor de lengte van de Nederlandse naam. Een krap genus is echter geen garantie voor een korte naam, want *Dolichus halensis* uit een genus met slechts één soort heet variabele slanke looper (20 letters).

Sommige soortnamen zijn ongelooflijk lang. De langste namen die ik vond waren gepunteerde slakkenkraker, gevlekte kwelderpriemkever, goudglanzende schallebijter, glanzende slakkenloopkever en kleine roodpoothalmkruiper (25 letters). Gelukkig staat in het genoemde artikel van Felix en collega's ook een hele lange wetenschappelijke soortnaam: *Carabus violaceus purpurascens*. Die heeft zelfs 28 letters!

Het is duidelijk lastig om een korte Nederlandse loopkevernaam te verzinnen. Ongetwijfeld geldt dit probleem ook voor andere soorten kevers en andere organismen. Onderzoekers die zich niet met naamgeving bezig houden, zullen zich dit vaak niet realiseren.

Je kunt je daarom ook afvragen hoe lang Nederlandse soortnamen in het algemeen kunnen worden. In 2009 publiceerde Hans Roskam een herbewerking van het Gallenboek van Docters van Leeuwen. Daarin werden enkele insecten genoemd met een ontzettend lange soortnaam: springende meidoornbloemgalmug en springende rolklaverbloemgalmug (beide met 29 letters). Uiteraard ging ik – toen ‘De Nederlandse biodiversiteit’ verscheen – dadelijk lange of mooie namen opschrijven. Dat rijtje voerde ik eerder in dit artikel op. Eén van die soorten, brede geelgerande waterroofkever, heeft zelfs 30 letters.

Waarom ben ik aan het tellen gegaan? Mijn naam is voluit Rindertje Elizabeth Kooi. Van jongs af aan werd ik Rindertje Vlindertje genoemd. Ik herinner me nog de dag dat ik in de eerste klas van de lagere school zat en voor de eerste keer mijn naam voluit schreef en vervolgens ook alle letters telde: 22. Later verrichtte ik onderzoek aan vlinders, moest ze tellen en stopte ze in kooien. Het werken met vlinders en het tellen zit kennelijk gewoon in mij. Misschien dat ik met dit artikel lezers heb gestimuleerd om ook eens te gaan tellen en na te gaan of er nog langere ‘erkende’ namen bestaan van een in Nederland voorkomend insect.

Rinny E. Kooi is als medewerker verbonden aan de Universiteit Leiden (Instituut voor Biologie)
